

ימי בראשית וימי עולם

כל חייו של האדם הם שאיפה ממושכת להשיג את אשר ירגיש כחסר לו, ובהשיגו את מבוקשו ירגיש מעין חידוש, כי מבחין הוא שהשיג דבר חדש שעד עתה חסר. וככל שירבו הרגשי התחדשות אלו כן תתעצם בקרבו הרגשת החיים. בהשגות ישנות ומוגבלות, שאין להן קשר עם שאיפה ורצון, חסרה תחושת החיים כי הן בבחינת עבר והשגה מתה אצל האדם. מי שהיה דבק בגשמיות ונזדקן ובטלו כל שאיפותיו ותאוותיו — חייו אינם חיים. הדבק ברוחניות חייו עשירים מאד כי תמיד מרגיש הוא התחדשות. חסרונותיו ושאיפותיו גדולים ורב-גוניים מאד ולבו כמעין המתגבר שחיותו אינה פוסקת לעולם.

וזהו שאמרו חז"ל "זהו הדברים האלה וכו' היום על לבבך — שיהיו בעיניך כל יום כחדשים" (עי' רש"י דברים ד', י'). פירוש שאם יהיו על לבבך, דהיינו דבקות הלב, בזה יהיו אצלך תמיד כחדשים. כי הדבק בה' הדבקות תמלא את תוכן חייו תמיד. חיים כאלו הרי הם מציאות רוחנית.

הבחנת הזמן

הזמן מורגש לאדם ביחס להתחדשות הרשמים שהוא מקבל. ככל שמתרבים הרשמים החדשים מרגיש את הזמן כארוך יותר. ידוע ששנה אחת משנות הילדות נחרתת בזכרון כזמן הרבה יותר ארוך משנות העמידה משום שאצל הילד הכל חדש, וקולט הרבה רשמים.

השאיפות ומיליון, שהן תוכן החיים כמו שראינו, כל אחת מהן מהווה נקודת בחירה. על האדם לבחור בכל פעם אם ואיך ועד כמה למלאות את השאיפה המתעוררת בו. בחירת האדם משתרעת על נקודות הרבה מאד. בכל רגע ורגע של החיים מתחדשת בו בחירה לכל אלפי רבבות הנשמות היורדות לעולם. כך הוא המצב היום לאחר חטא אדם הראשון שנתערבו הטוב והרע בפנימיותנו, ועלינו להבחין בכל אחד מעניינינו וממחשבותינו. בהתחדשות הבחירות התמידיות האלה נתפסת הבחנת הזמן שלנו.

קודם חטא אדם הראשון כל הבחנת הבחירה התרכזה בנקודה אחת לבד, ורק בה היתה שייכת השגה מחודשת. זולת זאת היו חייו דבקות אל האמת בהבחנה שאין זולת האמת כלום, ולדבקות כזאת אין שייכות לגדר שינוי והתחדשות כלל. נמצא שהבחנת הזמן או היתה דלה ורזה מאד, כשנסתכל עליה ממבט הבחנת הזמן שלנו, כי לא היה מקום להתחדשות ושינוי שהם עצם

נאמר בישיבת פוניבז', יום ד', לך, תשי"ג.

מהות הזמן כי אם בנקודה אחת לבד. הרי שהיתה או הרגשת הזמן לגמרי אחרת מהבחנתנו אנו בו; ואין לנו דרך להבין את אושרו של אדה"ר בדבקותו הגמורה אל האמת בבחינת זמן זאת.

זמן ששת ימי בראשית

"כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ". ימים אלו היו קודם גמר הבריאה שאו הבחנת הזמן היתה אחרת. אולם התורה ניתנה לנו לפי הבחנתנו אנו, שבא משה והורידה לארץ, וזה גדר "דברה תורה כלשון בני אדם", שמדברת לפי הבחנתנו בגשם וגדרי מקום וזמן שלנו. וכל מה שמסופר בתורה מעניינים קודם גמר הבריאה הוריד לנו משה על פי ה' במושגים שיש לנו הבחנה בהם. כמו שמסבירים לעור את אשר לא יראה על ידי ציורים מחוש המשוש וכדומה, כן מורידים לנו אותו הענין הרוחני בצורה גשמית שיש לה שייכות־מה בדרך דמיון לענין הרוחני, ועל ידי זה יוכל להתפס לנו עד כמה שאפשר (ועי' כ"א עמ' 215 והלאה).

עיינן רמב"ן בראשית א', ג', שכתב:

"ודע כי הימים הנזכרים במעשה בראשית היו בבריאת השמים והארץ ימים ממש, מחוברים משעות ורגעים, והיו ששה כששת ימי המעשה כפשוטו של מקרא. ובפנימיות הענין יקראו ימים הספירות האצולות מעליון, כי כל מאמר פועל הוי' תקרא יום, והיו ששה כי לה' הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וכו' (היי' ע"ש) ספירות מחסד עד יסוד) והפירוש בסדר הכתובים בזה נשגב ונעלם, ודעתנו פחותה בו מטפה מים הגדול".

הרי שבפשוטו של מקרא, שמוסבר לנו לפי הבחנתנו, נבין ימים ממש משעות ורגעים. אבל לפי עצם הענין, דהיינו פנימיותו הינהו הבחנה אחרת לגמרי — הבחנת ששת הספירות שהם ששה גילויים בהנהגתו יתברך; ורק בשבילנו נכתב בצורת ששה ימים. ומה שייכות ששה ימים לרמוז על ששה הגילויים — זה נשגב ונעלם, כדברי הרמב"ן.

בספר הבהיר לר' נחוגיה בן הקנה שואל מדוע כתיב כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ, לכאורה צ"ל בששת ימים עשה וכו'? ותירץ: מלמד שכל יום יש לו כחו. פירוש: כל יום ויום הוא עצמו בריאה נפרדת, ולכן אמר כי ששת ימים וכו' שהימים עצמם נעשו אנו. ומלמד שכל יום ויום יש לו כחו היינו תוכנו — גילוי, שאנו נוצר ענין הגילוי המיוחד המוסבר לנו בתורה בשם יום פלוני, והמרמוז על ענין אותו גילוי. הרי מבואר שששת הימים הם ששה כחות וששה גילויים שעל ידם נעשו שמים וארץ.

ועיין עוד ברמב"ן (שם, ב', ג') שכתב:

"ודע כי נכלל עוד במלת לעשות כי ששת ימים הם כל ימות עולם, כי קיומו יהיה ששת אלפים שנה, שלכך אמרו יומו של הקב"ה אלף שנים. והנה בשני ימים הראשונים היה העולם כולו מים, ולא נשלם בהם דבר, והם רמו לשני אלפים הראשונים שלא היה בהם קורא בשם ה', וכך אמרו שני אלפים תהו. אבל היתה הבריאה ביום הראשון האור כנגד האלף של ימות אדם שהיה אורו של עולם מכיר את בוראו... ביום השני יהי רקיע, ויהי מבדיל, שבו היו מובדלין נח ובניו הצדיקים מן הרשעים שנדונו במים. ביום השלישי נראית היבשה והצמיחה ועשיית הפירות, הוא אלף השלישי המתחיל בהיות אברהם בן מ"ח שנה, ואז החל לקרא בשם ה'... והיום הרביעי נבראו בו המאורות... ירמוזו באלף הרביעי הוא החל כאשר נבנה בית ראשון... והנה ביום הזה היה אור כי מלא כבוד ה' את בית ה'... ואחרי כן הקטין אורם וגלו, כאשר יעדר מולד הלבנה, וזרחה להם כל ימי בית שני... ושקעו שני המאורות בערב היום וחרב הבית. ביום החמישי שרצו המים נפש חיה ועוף יעופף על הארץ, רמו לאלף החמישי שמתחיל קע"ב שנה אחר חורבן הבית, כי בו ימשלו האומות, ויצעה אדם כדגי הים, כרמש לא ימשול בו... ביום הששי... ואז נברא האדם בצלם אלקים... והוא האלף השישי שנא' בו כסאו כשמש נגדי, זהו בן דוד הנעשה בצלם אלקים... ביום השביעי שבת, רמו לעולם הבא שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים"...

(ועיין שם ברמב"ן עוד כמה פרטים בזה).
ויש לציין שפעמים כותב הרמב"ן שם שיום פלוני "רומז" לאלף פלוני או שהוא "כנגדו", ופעמים כותב בלשון זיהוי, שיום פלוני "הוא" אלף פלוני; היינו יש שכותב לפי הבחנתנו, וכנ"ל שהתורה כתבה לפי השגתנו ובלשוננו, ולפי זה הם רק רמו לתוכנם; ויש שכותב לפי תוכנם ממש, שתוכן הימים ותוכן גילויי האלפים ענין אחד הם.

וזה לשון הגר"א בלקוטים סוף ספרא דצניעותא (דפוס ראם): "ג' זמנים: ראשית, אחרית, והוה" — (פירוש שהם ג' בחינות בזמן) — "אצל מעשה בראשית כתיב בראשית, שששת ימים הראשונים היו כלל כל השיטא אלפי שנין". — ופירוש בחינת "כלל" הוא שכל גילויי ששת אלפי השנה כלולים בימי בראשית. נשמות כל באי עולם היו כלולות בנשמת אדם הראשון, ובבחירתו האחת היה בידו לתקן כל מה שניתן לתקן בכללות הבריאה, וכבר כתבנו לעיל (במאמרי חטא אדה"ר) שאילו לא חטא אדם הראשון היה העולם

הזה נמשך רק ששה ימים, ובשבת היה עולם הבא, ובוזה היתה נשלמת תכלית הבריאה. אך כשחטא נתפרטו כל הנשמות שהיו כלולות בו להרבה נשמות פרטיות, וכן הבחירה להרבה בחירות, והימים נתפרטו לששה אלפי שנין, ומוסיף הגר"א שם: "ולכן מי שיודע מעשה בראשית על בוריו בכל יום ויום, או יוכל לידע מה שיהיה בכל רגע מהשנים". — וידוע בשם הגר"א דבכה"ג אפשר לדעת את הקץ, והשביע למי שידע שלא יגלגו.

וממשיך הגר"א: "ובאחרית הימים הוא לעתיד לבא שישובו כל הדברים אל מקורם, וכמו שכתוב שהקב"ה יטהר את כל העולם באחרית הימים, ולכן נקרא תשובה שישובו אל מקורם; והוה הוא הזמן הזה שהוא דעת טוב ורע", עכ"ל. והיינו כנ"ל, שששת ימי בראשית הם עצמם ששת אלפי שנין ממש, שתוכנם וגילויים חד הוא, אלא שאופן ההשגה השתנה משום שאופן הבחירה השתנה על ידי חטא אדם הראשון, ועכשיו מושג הגילוי באופן מחולק ומפוצל במשך ששת אלפי שנין שהוא זמן הבחירה — דעת טוב ורע. וגדר אחרית הימים הוא שאז יחזור הכל לבחינת ראית גן עדן, שיהיה הגילוי באופן של דבקות גמורה כמו קודם החטא, ולא יחול בוה שינוי ולא חילוף זמן, כי הכל גילוי אחד. ובאמת יהיו גם כן אותם הגילויים ממש של ששת אלפים שנה, אלא שיישיגו באופן אחר של השגה, מה נואלו התמהים על קוצר ששת ימי בראשית, שהרי לא שייכים שם לא קוצר ולא אריכות כלל וכנ"ל.

זמן — קביעת מהותנו

כבר כתבנו (במאמר "זמן חרותנו", ועוד) שהתגים, וכן כל הזמנים, הם השפעות שונות שמספיעים עלינו משמים, אשר לתחומם מגיע האדם בזמנים אלה. בימי חג הפסח האדם בא אל אותה השפעה שנקבעה בזמן זה בימי יציאת מצרים, וכי, כן מבואר לעיל שבשית אלפי שנין שולטות אותן ההשפעות שנקבעו בימי בראשית, אלא בהבחנה אחרת.

עתה נתבונן על בחינת זמן מצד האדם; היינו איך האדם קובע את ההשפעות בתוך נפשו, כי כל רגע אינו חולף עליו, אלא מעצב את מהותו. הרי האדם רגיל לחשוב כי כשעובר הזמן אין זה נוגע למהותו ואינו משנה בו כלום, כי מדמה שה"אני" מציאותו קבועה בפני עצמה ואינה משתנה, והזמן הוא רק עובר עליו. אבל תפיסה זו טעות היא. אמרו חז"ל (בדה ל"ג) שהאדם קודם לידתו צופה ומביט מסוף העולם ועד סופו, פירוש שרואה במבט האחרית ומבחין שהכל אחד, ומהכל יוצא אך כבודו יתברך. אך משנולד הוא נכנס תחת הסתר הזמן, שחושב שרק ההוה ישנו, והעבר כבר אינו, והעתיד עדיין לא הגיע, אבל באמת אופן השגה זו משקף רק הויתנו בעולם העשייה, שהוא מקום עיצוב מהותנו על ידי בחירותנו. כל רגע נחתם בחותם העשייה, כל